

A PAPIR VÍZJEGYÉNEK ELŐÁLLÍTÁSA.

D rágább fajta papirosokon, sőt ujabban már az olcsóbbakon is, rendszerint megtaláljuk a vízjegyet, ha a papiros-ívet a világosság felé tartjuk. Legtöbbször a papirosgyáros monogramját és a gyári jelvényt mutatja ez, de néha a vásárló hivatalnak vagy cégnek a címét is. Bankjegyeken, értékpapirosokon is okvetetlenül megvan, s egyik fontos eszközét teszi a hamisítás ellen való védekezésnek.

A papirosgyáros vízjegye gyártás közben keletkezik, az által, hogy a gép szitájának lyukacskaít a vízjegy rajza alakjában itt-ott betömik, aminek következtében a folyós anyag e helyeken vékonyabb rétegben rakódik le. Minthogy a papirosgép szitája nagyon hosszú, a vízjegyek a szitában meglehetősen sokszor kell benne foglaltatnia.

A szita maga elég sokba kerül, s így kisebb papirosmennyiségekhez nem volna érdemes a vízjegy kedvéért ujat csináltatni. Ezért levélpapirosokon stb. utólagosan, szatinálás útján szokás előállítani a vízjegyet, úgy hogy cernából, drótból vagy — ami a leggyakoribb — a fotografiai pigment-eljárás segédelmével zselatinból domború képű lemezt készítenek, s ezt a szatináló gépbe téve, a már megfelelő nagyságúra vágott papiros-ívekbe belépreselik, úgy hogy a papiros ezáltal mintegy felénnyel vékonyodik. Az ilyen munkát esetleg a könyvnyomtató is elvégezheti, s éppen ezért röviden el is mondjuk a munka egyik-másik módját :

A vízjegy céljára alkalmasnak talált betűket, sorokat avagy fametszetet, cinkográfiát litográfiai festékekkel átnyomtató-papirosra levonjuk. E levonatot cinkre visszük át, s a lemezt annyira maratjuk, hogy a domborulat mintegy kéregpapirosnyi vastagságú legyen. A lemezt kemény fára szögezve, közönséges hengeres

gyorssajtóba beemeljük. A nyomóhenger borításának mindössze vékony, de kemény és sima kéregpapirosból kell állania, a nyomtatásnak pedig olyan erősen történnie, hogy a papiros az átlátszóságig vékonyodjék. A cinklemez különben úgy is előállítható, hogy tollal és átnyomtató-festékkel közvetlenül a cinkre rajzoljuk a vízjegy betűit és figuráit, s azután mélyre maratjuk azt.

Ha a gyorssajtót kimélni akarjuk, s a nagyon erős nyomást ki szeretnők kerülni: más eljáráshoz is folyamodhatunk. Ilyenkor nem úgy járunk el, mint az előbbeni esetben, hogy tudniillik minden festék vagy más anyag nélkül, egészen szárazon nyomtatunk, hanem ekkor ricinus-olajat töltünk a festéktartóba, s nagyon kis mennyiségű kremsi fehér festéket keverve hozzá, ezzel nyomtatunk.

Az ilyenforma, utólagosan készített vízjegyeket arról ismerhetjük meg, hogy a papiros csak az egyik oldalán mélyedéses, nem úgy, mint a papiros gyártása közben készült vízjegyeknél, amelyeknél mindkét oldalon eléggé jól kitapintható a homorulat. Könnyű utánozhatóságuk okáért tehát az előbb említett egyszerű könyvnyomtatói vízjegykészítő eljárásokat az értékpapirosok meg bankjegyek előállításakor nem használhatják. Megmaradnak tehát a régi eljárásnál, amikor ugyanis közvetlenül a papirosgép szitáján helyezik el a vízjegy formáját. Az ilyen forma gyakran művészi munka, s a segedelmével készült vízjegyek némelyike a világosság felé tartva, valóságos domború nyomat hatását kelti.

